

Ο λόγος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην Πνύκα, το 1838

✖ Σύμφωνα με δημοσίευμα, στις 13 Νοεμβρίου 1838, της εφημερίδας «Αιών»:
«Κατά την 7 Οκτωβρίου ο στρατηγός Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, σύμβουλος εν ενεργεία, επισκεφθείς το Ελληνικόν Γυμνάσιον της καθέδρας ηκροάσθη μίαν και ημίσειαν ώραν τον πεπαιδευμένον γυμνασιάρχη κ. Γεννάδιον παραδίδοντα.

Ενθουσιασθείς και από την παράδοσιν και από την θέαν τοσούτων μαθητών είπε προς τον Γεννάδιον, την οποίαν συνέλαβεν επιθυμίαν του να ομιλήση, ει δυνατόν, και ο ίδιος προς τους νέους μαθητάς.

Την πρότασίν του αυτήν απεδέχθη ο κ. Γυμνασιάρχης με την μεγαλυτέραν ευχαρίστησαν και προσδιόρισε την 10ην ώραν της επιούσης ως ημέρας εορτασίμου. Αλλά το πλήθος των μαθητών και ή στενότης του Γυμνασίου παρεκίνησε τους διδασκάλους να εξέλθωσιν εις την Πνύκα, ως μέρος ευρύχωρον και μεμακρυσμένον οπωσούν.

Την επαύριον, δυο απεσταλμένοι μαθηταί επροσκάλεσαν από της οικίας του τον στρατηγόν Κολοκοτρώνην εις την Πνύκα. Οι κάτοικοι των Αθηνών ηγνούν μέχρις εκείνης της στιγμής την περίστασιν ταύτην.

Άμα ή φήμη διεδόθη, συνέρρευσεν πλήθος διαφόρων επαγγελματών και τάξεων άνθρωποι. Ο δε στρατηγός Κολοκοτρώνης, περιτριγυρισμένος και από τους μαθητάς και από τούτους επί του βήματος της Πνυκός ομίλησε τον ακόλουθον λόγον, του οποίου εγγυώμεθα το ακριβές, καθ' όσον δυνάμεθα να ενθυμηθώμεν».

Παιδιά μου!

Εις τον τόπο τούτο, οπού εγώ πατώ σήμερα, επατούσαν και εδημηγορούσαν τον παλαιό καιρό άνδρες σοφοί, και άνδρες με τους όποιους δεν είμαι άξιος να

συγκριθώ και ούτε να φθάσω τα ίχνη των. Εγώ επιθυμούσα να σας ιδώ, παιδιά μου, εις την μεγάλη δόξα των προπατόρων μας, και έρχομαι να σας ειπώ, όσα εις τον καιρό του αγώνος μας και προ αυτού και ύστερα απ' αυτόν ο ίδιος επαπατήρησα, και απ' αυτά να κάμομε συμπερασμούς και διά την μέλλουσαν ευτυχίαν σας, μολονότι ο Θεός μόνος ηξεύρει τα μέλλοντα. Και διά τους παλαιούς Έλληνες, όποιες γνώσεις είχαν και ποία δόξα και τιμήν έχαιραν κοντά εις τα άλλα έθνη του καιρού των, όποιους ήρωες, στρατηγούς, πολιτικούς είχαν, διά ταύτα σας λένουν καθ' ημέραν οι διδάσκαλοί σας και οι πεπαιδευμένοι μας. Εγώ δεν είμαι αρκετός. Σας λέγω μόνον πως ήταν σοφοί, και από εδώ επήραν και εδανείσθησαν τα άλλα έθνη την σοφίαν των.

Εις τον τόπον, τον όποιον κατοικούμε, εκατοικούσαν οι παλαιοί Έλληνες, από τους όποιους και ημείς καταγόμεθα και ελάβαμε το όνομα τούτο. Αυτοί διέφεραν από ημάς εις την θρησκείαν, διότι επροσκυνούσαν τες πέτρες και τα ξύλα. Αφ' ου ύστερα ήλθε στον κόσμο ο Χριστός, οι λαοί όλοι επίστευσαν εις το Ευαγγέλιο του, και έπαυσαν να λατρεύουν τα είδωλα. Δεν επήρε μαζί του ούτε σοφούς ούτε προκομμένους αλλ' απλούς ανθρώπους, χωρικούς και ψαράδες, και με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος έμαθαν όλες τες γλώσσες του κόσμου, οι όποιοι, μολονότι όπου και αν έβρισκαν εναντιότητας και οι βασιλείς και οι τύραννοι τους κατέτρεχαν, δεν ημπόρεσε κανένας να τους κάμει τίποτα. Αυτοί εστερέωσαν την πίστιν.

Οι παλαιοί Έλληνες, οι πρόγονοί μας, έπεσαν εις την διχόνοιαν και ετρώγονταν μεταξύ τους, και έτσι έλαβαν καιρό πρώτα οι Ρωμαίοι, έπειτα άλλοι βάρβαροι και τους υπόταξαν. Ύστερα ήλθαν οι Μουσουλμάνοι και έκαμαν ό,τι ημπορούσαν, διά να αλλάξει ο λαός την πίστιν του. Έκοψαν γλώσσες εις πολλούς ανθρώπους, αλλ' εστάθη αδύνατο να το κατορθώσουν. Τον έναν έκοψαν, ο άλλος το σταυρό του έκαμε. Σαν είδε τούτο ο σουλτάνος, διόρισε ένα βιτσερέ (αντιβασιλέα), έναν πατριάρχη, και του έδωσε την εξουσία της εκκλησίας. Αυτός και ο λοιπός κλήρος έκαμαν ό,τι τους έλεγε ο σουλτάνος.

Ύστερον έγιναν οι κοτζαμπάσηδες (προεστοί) εις όλα τα μέρη. Η τρίτη τάξις, οι έμποροι και οι προκομμένοι, το καλύτερο μέρος των πολιτών, μην υποφέροντες

τον ζυγό έφευγαν, και οι γραμματισμένοι επήραν και έφευγαν από την Ελλάδα, την πατρίδα των, και έτσι ο λαός, όστις στερημένος από τα μέσα της προκοπής, εκατήντησεν εις αθλίαν κατάσταση, και αυτή αύξαινε κάθε ήμέρα χειρότερα, διότι, αν ευρίσκετο μεταξύ του λαού κανείς με ολίγην μάθηση, τον ελάμβανε ο κλήρος, όστις έχαιρε προνόμια, ή εσύρετο από τον έμπορο της Ευρώπης ως βοηθός του ή εγίνετο γραμματικός του προεστού. Και μερικοί μην υποφέροντες την τυραννίαν του Τούρκου και βλέποντας τες δόξες και τες ηδονές όπου ανελάμβαναν αυτοί, άφηναν την πίστη τους και εγίνοντο Μουσουλμάνοι. Και τοιουτοτρόπως κάθε ήμέρα ο λαός ελίγνευε και επτώχαινε.

Εις αυτήν την δυστυχισμένη κατάσταση μερικοί από τους φυγάδες γραμματισμένους εμετέφραζαν και έστελναν εις την Ελλάδα βιβλία και εις αυτούς πρέπει να χρωστούμε ευγνωμοσύνη, διότι ευθύς όπου κανένας άνθρωπος από το λαό εμάνθανε τα κοινά γράμματα, εδιάβαζεν αυτά τα βιβλία και έβλεπε ποιους είχαμε προγόνους, τι έκαμεν ο Θεμιστοκλής, ο Αριστείδης και άλλοι πολλοί παλαιοί μας, και εβλέπαμε και εις ποιαν κατάσταση ευρισκόμεθα τότε. Όθεν μας ήλθεν εις το νου να τους μιμηθούμε και να γίνουμε ευτυχέστεροι. Και έτσι έγινε και επροόδευσεν ή Εταιρεία.

Όταν αποφασίσαμε να κάμομε την Επανάσταση, δεν εσυλλογισθήκαμε ούτε πόσοι είμεθα ούτε πώς δεν έχομε άρματα ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα κάστρα και τας πόλεις ούτε κανένας φρόνιμος μας είπε: “πού πάτε εδώ να πολεμήσετε με σιταροκάραβα βατσέλα;”, αλλά ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας ή επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και ο κλήρος μας και οι προεστοί και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι, εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση.

Εις τον πρώτο χρόνο της Επαναστάσεως είχαμε μεγάλη ομόνοια και όλοι ετρέχαμε σύμφωνοι. Ο ένας επήγεν εις τον πόλεμο, ο αδελφός του έφερνε ξύλα, ή γυναίκα του εζύμωνε, το παιδί του εκουβαλούσε ψωμί και μπαρουτόβολα εις το στρατόπεδον και εάν αυτή ή ομόνοια εβαστούσε ακόμη δύο χρόνους, ηθέλαμε κυριεύσει και την Θεσσαλία και την Μακεδονία και ίσως εφθάναμε και έως την Κωνσταντινούπολη. Τόσον τρομάξαμε τους Τούρκους, όπου άκουγαν

Έλληνα και έφευγαν χίλια μίλια μακρά. Εκατόν Έλληνες έβαζαν πέντε χιλιάδες εμπρός, και ένα καράβι μιαν αρμάδα. Άλλά δεν εβάσταξε!.

Ήλθαν μερικοί και ηθέλησαν να γένουν μπαρμπέρηδες εις του κασίδη το κεφάλι. Μας πονούσε το μπαρμπέρισμά τους. Μα τι να κάμομε; Είχαμε και αυτουνών την ανάγκη. Από τότε ήρχισεν η διχόνοια και εχάθη η πρώτη προθυμία και ομόνοια. Και όταν έλεγες τον Κώστα να δώσει χρήματα διά τας ανάγκας του έθνους ή να υπάγει εις τον πόλεμο, τούτος επρόβαλλε τον Γιάννη. Και μ' αυτόν τον τρόπο κανείς δεν ήθελε ούτε να συνδράμει ούτε να πολεμήσει. Και τούτο εγίνετο, επειδή δεν είχαμε ένα αρχηγό και μίαν κεφαλή. Άλλά ένας έμπαινε πρόεδρος έξι μήνες, εσηκώνετο ο άλλος και τον έριχνε και εκάθετο αυτός άλλους τόσους, και έτσι ο ένας ήθελε τούτο και ο άλλος το άλλο.

Ίσως όλοι ηθέλαμε το καλό, πλην καθένας κατά την γνώμη του. Όταν προστάζουνε πολλοί, ποτέ το σπίτι δεν χτίζεται ούτε τελειώνει. Ο ένας λέγει ότι η πόρτα πρέπει να βλέπει εις το ανατολικό μέρος, ο άλλος εις το αντικρινό και ο άλλος εις τον Βορέα, σαν να ήτον το σπίτι εις τον αραμπά και να γυρίζει, καθώς λέγει ο καθένας. Με τούτο τον τρόπο δεν κτίζεται ποτέ το σπίτι, αλλά πρέπει να είναι ένας αρχιτέκτων, οπού να προστάζει πως θα γενεί. Παρομοίως και ημείς εχρειαζόμεθα έναν αρχηγό και έναν αρχιτέκτονα, όστις να προστάζει και οι άλλοι να υπακούουν και να ακολουθούν. Αλλ' επειδή είμεθα εις τέτοια κατάσταση, εξ αιτίας της διχόνοιας, μας έπεσε η Τουρκιά επάνω μας και κοντέψαμε να χαθούμε, και εις τους στερνούς επτά χρόνους δεν κατορθώσαμε μεγάλα πράγματα.

Εις αυτή την κατάσταση έρχεται ο βασιλεύς, τα πράγματα ησυχάζουν και το εμπόριο και ή γεωργία και οι τέχνες αρχίζουν να προοδεύουν και μάλιστα ή παιδεία. Αυτή η μάθησις θα μας αυξήσει και θα μας ευτυχήσει. Άλλά διά να αυξήσομεν, χρειάζεται και η στερέωσις της πολιτείας μας, η όποία γίνεται με την καλλιέργεια και με την υποστήριξη του Θρόνου. Ο βασιλεύς μας είναι νέος και συμμορφώνεται με τον τόπο μας, δεν είναι προσωρινός, αλλ' η βασιλεία του είναι διαδοχική και θα περάσει εις τα παιδιά των παιδιών του, και με αυτόν κι εσείς και τα παιδιά σας θα ζήσετε. Πρέπει να φυλάξετε την πίστη σας και να την

στερεώσετε, διότι, όταν επιάσαμε τα άρματα είπαμε πρώτα υπέρ πίστεως και έπειτα υπέρ πατρίδος. Όλα τα έθνη του κόσμου έχουν και φυλάττουν μια θρησκεία. Και αυτοί, οι Εβραίοι, οι όποιοι κατατρέχοντο και μισούντο και από όλα τα έθνη, μένουν σταθεροί εις την πίστη τους.

Να μην έχετε πολυτέλεια, να μην πηγαίνετε εις τους καφενέδες και τα μπιλιάρδα. Να δοθείτε εις τας σπουδάς σας και καλύτερα να κοπιάσετε ολίγον, δύο και τρεις χρόνους και να ζήσετε ελεύθεροι εις το επίλοιπο της ζωής σας, παρά να περάσετε τέσσαρους – πέντε χρόνους τη νεότητά σας, και να μείνετε αγράμματοι. Να σκλαβωθείτε εις τα γράμματα σας. Να ακούετε τας συμβουλάς των διδασκάλων και γεροντοτέρων, και κατά την παροιμία, “μύρια ήξευρε και χίλια μάθαινε”. Η προκοπή σας και ή μάθησή σας να μην γίνει σκεπάρνι μόνο διά το άτομό σας, αλλά να κοιτάζει το καλό της κοινότητος, και μέσα εις το καλό αυτό ευρίσκεται και το δικό σας [καλό].

Εγώ, παιδιά μου, κατά κακή μου τύχη, εξ αιτίας των περιστάσεων, έμεινα αγράμματος, και διά τούτο σας ζητώ συγχώρηση, διότι δεν ομιλώ καθώς οι δάσκαλοί σας. Σας είπα όσα ο ίδιος είδα, ήκουσα και εγνώρισα, διά να ωφεληθείτε από τα περασμένα και από τα κακά αποτελέσματα της διχόνοιας, την οποίαν να αποστρέψετε, και να έχετε ομόνοια.

Εμάς μη μας τηράτε, πλέον. Το έργο μας και ο καιρός μας επέρασε. Και αι ημέραι της γενεάς, η οποία σας άνοιξε το δρόμο, θέλουν μετ’ ολίγον περάσει. Την ημέρα της ζωής μας θέλει διαδεχθεί η νύκτα και η αυριανή ημέρα. Εις εσάς μένει να ισάσετε και να στολίσετε τον τόπο, οπού ημείς ελευθερώσαμε και διά να γίνει τούτο πρέπει να έχετε ως θεμέλια της πολιτείας την ομόνοια, την θρησκεία, την καλλιέργεια του θρόνου και την φρόνιμον ελευθερία!

Τελειώνω τον λόγο μου.

Ζήτω ο βασιλεύς μας Όθων!
Ζήτω οι σοφοί διδάσκαλοι!
Ζήτω ή ελληνική νεολαία!